

Odgovornost za grešku u dijagnozi

Marta Sjeničić*

Oblast medicine koja je osnova svakom daljem postupanju je dijagnostika. Postaviti dijagnozu znači prepoznati određenu bolest, razlikovati je od drugih bolesti, da bi se na tome zasnovao pravilan postupak lečenja. Dijagnoza u postupku lečenja ima bitnu funkciju, jer privremeno određuje izbor i sprovođenje terapije. Dijagnoza može imati i drugu ulogu, a to je utvrđivanje sadašnjeg stanja zdravlja određenog lica, nezavisno od terapije (npr. u slučaju veštačenja, utvrđivanja radne sposobnosti, i sl.). Zbog značaja dijagnoze za dalju terapiju ili u druge svrhe, pacijent ima pravo na dijagnozu. Ono proizilazi iz Zakona o pravima pacijenata, koji ga uređuje indirektno, kao pravo na obaveštenje o dijagnozi (član 11.). Pored Zakona o pravima pacijenata, pravo na dijagnozu propisuje i Zakon o prevenciji i dijagnostici genetičkih bolesti, genetički uslovljenih anomalija i retkih bolesti (tzv. „Zojin zakon“) kojim se uređuju: pravo na dijagnozu osoba sa potencijalno retkim bolestima, rok u kome dijagnoza mora biti postavljena, kao i postupci koji se se preduzimaju u slučaju nemogućnosti postavljanja dijagnoze.

Od izraza „dijagnoza“ treba razlikovati izraz „dijagnostika“ kojim se obeležava grana medicine koja se bavi metodama postavljanja dijagnoze, ali takođe i ceo proces ispitivanja bolesnika, osmatranja i razmišljanja lekara radi određivanja bolesti i stanja bolesnika. Tačna dijagnoza je moguća tek na osnovu niza podataka o pacijentu. Pre postavljanja dijagnoze lekar mora da preduzme određene dijagnostičke mere, kao što su pregled i ispitivanje pacijenta. Otkrivanjem simptoma ili znakova oboljenja dobija se tzv. klinička slika bolesti. Različiti uzročnici mogu izazvati istu kliničku sliku bolesti, a simptomi i znaci jednog oboljenja mogu kod raznih bolesnika biti različitog intenziteta. Ove okolnosti otežavaju postavljanje tačne dijagnoze.

Pojam „dijagnostička greška“ treba razlikovati od pojma „pogrešna dijagnoza“. „Pogrešna dijagnoza“ se odnosi na intelektualne promašaje, dok je „dijagnostička greška“ širi pojam koji u sebi obuhvata i pogrešnu

* **doktor medicinskog prava, viši naučni saradnik** Instituta društvenih nauka u Beogradu, Centar za pravna istraživanja, marta.sjenicic@gmail.com

dijagnozu i nepravilnosti u oblasti dijagnostičkog ispitivanja. Greške koje se tiču dijagnoze mogu se javiti u tri oblika: 1) kao netačna ili nepotpuna dijagnoza, 2) kao propuštena (nedostajuća) dijagnoza, i 3) kao zakasnela dijagnoza. U slučaju kada su prikupljeni svi potrebni medicinski nalazi, ali su pogrešno interpretirani, reč je o grešci u dijagnozi u pravom smislu. Ako, pak, potrebni nalazi nisu uopšte prikupljeni ili nisu prikupljeni u dovoljnoj meri ili blagovremeno, pa zato bude postavljena neispravna ili nepravovremena dijagnoza, tada nije reč o grešci u dijagnozi nego o grešci u prikupljanju nalaza. Prema pravim greškama u dijagnozi, nemačka sudska praksa, na primer, ima blaži odnos nego prema greškama u dijagnostičkim merama. Sudovi više zameraju lekarima što nisu prikupili izvesne medicinske nalaze nego što su prikupljene nalaze pogrešno protumačili. Jer dijagnoza je ocena, sud vrednosti, koji zavisi od individualnih znanja i iskustava svakog lekara, dok dijagnostičke mere koje prethode postavljanju dijagnoze i čiji rezultati služe kao osnova za dijagnozu, podležu odgovarajućem standardu. Propuštanje dijagnostičkih mera koje treba da omoguće tačnu dijagnozu pouzdaniji je dokaz krivice, nego čisto intelektualni promašaji u vidu pogrešne ocene bolesti. Kako je dokaz da štete ne bi bilo u slučaju da je lekar postavio tačnu dijagnozu, teško izvodljiv za pacijenta, nemački sudovi mu priznaju dokazne olakšice. Najvažnija od njih vezana je za grubu grešku u dijagnozi. Ako sud utvrdi da je u pitanju takva greška, onda polazi od pretpostavke da je pogrešna dijagnoza uzrok štete po pacijentovo zdravlje. Greška u dijagnozi, u smislu pogrešnog tumačenja prikupljenih nalaza ima karakter grube greške samo ako je reč o fundamentalno pogrešnom tumačenju.

Dijagnostičke greške ne vode uvek do odgovornosti lekara i zdravstvenih ustanova. Simptomi jedne bolesti najčešće nisu jednoznačni, već mogu ukazivati na različite uzroke. Osim toga, svaki pacijent zbog različitosti ljudskih organizama, može pokazati znake iste bolesti u različitom obliku. U tom smislu, greške kod postavljanja dijagnoze, kojima je uzrok pogrešno tumačenje nalaza, treba vrlo oprezno definisati kao skrivljene greške u lečenju. Lekar, odnosno zdravstvena ustanova ne odgovaraju za sve, već isključivo za skrivljene dijagnostičke greške, i to samo ukoliko su prouzrokovale štetu pacijentu. Stručna greška je objektivan pojam koji ne sadrži ocenu o krivici, a odgovara se samo za onu dijagnostičku grešku koju je lekar načinio namerno ili iz nepažnje. Do ove vrste odmeravanja – da li se radi o skrivljenoj ili neskrivljenoj grešci – može doći samo ukoliko se radi o pogrešnom tumačenju već postojećih nalaza. Ako se, međutim, radi o dijagnostičkoj grešci koja podrazumeva da nalazi nisu uopšte uzeti ili osigurani, do odmeravanja ne dolazi, jer to već samo po sebi čini (skrivljenu) grubu grešku u lečenju. Pogrešna dijagnoza je "indikacija" za lekarevu krivicu, jer se, po našem pravu, krivica počinioća štete

pretpostavlja. Ta pretpostavka, međutim, ne olakšava mnogo položaj pacijenta, jer on treba da dokaže objektivne uslove odgovornosti lekara zbog pogrešne dijagnoze: da je načinjena stručna greška i da postoji uzročna veza između pogrešne dijagnoze i štete.

Ukoliko dođe do utvrđivanja odgovornosti za dijagnostičku grešku, lekar, po pravilu, odgovara na osnovu člana 154. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, odnosno na osnovu subjektivne odgovornosti. Ukoliko je za dijagnostičku grešku tužena zdravstvena ustanova, tada ona odgovara po osnovu člana 170. stav 1. i 171. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, odnosno po osnovu odgovornosti za drugog, a onda ona ima pravo na regres od lekara koji je grešku načinio (član 171. stav 2. ZOO).

Ključne reči: *dijagnoza, pravo, dijagnostička greška, odgovornost, stepen pažnje*